

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

42. Respondetur ad omnia argumenta contra sententiam superius positam
in ordine ad illam practiciendam, & aliqua alia curiosa invenies circa
opinionem probabilitatem. Sed ex doctrina hujus ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

edem caput sit propter membra, Quae doctrina intel- ligenda est de omnibus Sacerdotibus, etiam suspen- dis, degradatis, apostatis, & haereticis, ut habet com- muni sententia Vide etiam Ludovicum à Cruce in Bull. Crue. disp. 1. cap. 2. dub. 5. num. 19.

RESOL. CXLII.

Respondetur ad omnia argumenta contra sententiam superius positam in ordine ad illam practicandam; Et aliqua alia curiosa inveniunt circa opinionum probabilitatem.

Sed ex doctrina huius Resolutionis oritur, an in articulo mortis possit quis cum Sacramento penitentiae supplere praeteritum contritionis.

Sed ad hoc remanet ista difficultas, an sit obligatio habendi contritionem in articulo mortis ex alio capite, scilicet diligendi Deum? Ex part. 2. art. 1. Ref. 9.

Adversus doctrinam superius tanquam probabilem admittam, nempe posse in articulo mortis presente approbat eligi in confes- satione Sacerdotem non approbatum.

1. Obicitur Primo, dictam opinionem secundum Praepositum in 3. part. quest. 7. de sacrament. Penit. num. 40. & alios, esse quidem probabilem speculatiue, non autem tutam in praxi. Secundo licet quis amplecti possit opinionem probabilem relicta probabiliori; haec tamen non videtur procedere in articulo mortis, tunc enim magis tuta, & securior opinio amplectenda est.

3. Respondeo his obiectionibus ex mente aliorum, &

Ad primum dicunt opinionem probabilem speculatiue esse probabilem, & tutam practice: nam speculatiua probabilitate connaturaliter, & practice dicitur oritur probabilitas practica tanquam effectus à causa. Ideo siquidem conscientia practice dicitur, hic & nunc licere talem operationem, quia probabili opinio docet, sub talibus, circumstantiis licere. Cum enim haec speculatiua cognitio respiciat praxim tanquam obiectum suum, & dirigat voluntatem ad opus, id operantur licite, quod speculatione morali probabiliter iudicamus licere. Itaque dicendum est, quod probabile esse speculatiue, nihil aliud est, quam habere pro fundamento rationem sufficientem, qua duce operari culpe tribui non potest, nec temeritati, sed praedictae, quo conscientia tuta manet. Et supposita sufficienti ratione in speculatiuis, necesse est, quod apponatur in practicis; quia si sufficiens ratio in illis, & in his sufficiens erit, & quae talis iudicatur in illis, necessatio in his iudicanda; cum ratio vim suam non amittat magis in his, quam in illis, & haec sit praecipua vis veræ rationis, vt constans in omnibus sit; non defectibilis magis in his, quam in illis, nisi diuersa adsit circumstantia, quae factum, & simul rationem mutet, de quo nunc non loquimur, sed dum omnia aequaliter se habent.

4. Et ideo non desinam hic apponere verba Ioannis Machadi in discurs. pract. art. 4. §. 2. ante tom. 1. de perfecto confessorio, vbi sic ait. [Algunos Doctores, y especialmente Granado 1.2. tractat. 12. dispnt. 4. sect. 4. n. 32. luzgan, que la opinion puede ser; speculatiue; probable, pero no practice, y que la que alli fuere, no se puede seguir seguramete en conciencia. Però el Doctor Sanchez in disp.

44. num. 63. y en la 54. num. 11. pñeua doctrina mente, que en ninguna manera se deve admitir, que nunc est in tom. 8. Ref. 25.

13. de opinione probabili, resol. 5. porque es cosa imperceptible, que siendo vna opinion especulatiua probable, no lo sea tambien practicamente, supuesto que la probabilidad practica, que allegura el obrar, ha de nacer forçosamente de la probabilidad especulatiua, y esta solamente se distingue de aquella, como el efecto de su causa. Pues es cierto, que qualquiera accion buena, ó mala, que obra el hombre proviene de que especulatiuamente juzgò, que la podia hazer. Porque como dize Thomas Sanchez aunque diferente proposito en el libro segunde de matrimon. d. 41. num. 5. el conocimiento especulatiuo, es el que mueue la voluntad para obrar practicamente. De manera que la opinion, que especulatiuamente fuere probable, lo ha de ser tambien practicamente, per lo qual dixo el mismo Autor en el lugar citado, que la especulacion probable en las cosas morales mira à la practica, como à su objeto, y que por consiguiente de ninguna vtilidad seria la especulacion probable, si en llegando à obrar practicamente se hallase impedita: pues este conocimiento especulatiuo es el que ha de mouer la voluntad para la obra. Y assi el Dotor Sanchez in disp. 4. n. 11. se persuade à quel el que no se atreue a obrar practicamente por la opinion probable especulatiua, que auia concebido en su entendimiento, de que le es licito el obrar alguna accion, lo haze, porque no es firme el alenlo que concio de la probabilidad especulatiua de la opinion, aunque el se persuade a que lo es. Pero al contrario confessamos, que bien puede ser vna opinion probable practicamente por principios extrinsecos, que es, como ya hemos dicho, la autoridad del Dotor, ó Maestro que la tiene: no serlo especulatiuamente per principios intrinsecos, que es la probabilidad que cada vno juzga, quo tiene la opinion por el fundamento de sus razones. Ita ille. Et ita hanc sententiam, me citato, tenet Pater Franciscus de Lugo de principiis Theolog. moral. part. 1. cap. 2. quest. 4. numer. 42. Idem, me citato, tenet Ioannes Escobar de confessor. sollicit. part. 2. quest. 1. n. 41. Et tandem etiam, me citato, Narbona de arate requisita ad humanum actus, anno 60. question. 2. num. 13.

5. Nota verò dictum Narbonam me absolute pro sua sententia citare; sed male quidem: nam vt rectè observat Pater Lugo vbi supra, ego non docui hanc sententiam, sed eius probabilitatem Lectoribus cogitandam reliqui, & quod tunc feci, nunc iterum facio.

6. Ad secundum argumentum, respondeo negando in articulo mortis aliquem non posse sequi opinionem probabilem. Et ita, me citato, docet nouissimè Pater. Franciscus de Lugo vbi supra, de principiis Theolog. moral. part. 1. cap. 3. quest. 5. num. 44. vbi sic ait. An etiam in articulo mortis liceat amplecti opinionem minus probabilem, & minus tutam? Negare videtur Thomas Sanchez lib. 2. Decal. cap. 1. num. 6. dicens, constitutum in articulo mortis, in quo agitur animæ salus, subinde teneri partem amplecti, quam reputat tutiorem, & probabiliorem. Vnde colligit, infidelem, cui proponitur nostra fides vt magis credibilis, dum adhuc eius fides probabiliter credibilis appareat, non teneri ad recipiendam nostram fidem extra mortis articulum, secus in illo.

7. Probabilius videtur oppositum. Nam conscientia

Sup. hoc. in tom. 8. tr. 13 Ref. 8.

LIBRERIA
Omnia
No. III. IV. V
E. III

pariter ligate extra mortis articulum, ac in illo. Sicut ergo probabilis opinio licitam reddit operationem, vel omissionem extra mortis articulum, sic etiam in illo. Nec mortis articulus inducit novam regulam operationum moralium, nisi nunquam inducat obligationem particularis precepti tunc vrgentis, non antea. Ita Pater Lugo; cui adde, me etiam citato, Ioannem Escobar *tract. de Confessor. sollicit. ant. part. 2. q. 2. §. 2. num. 37.* docentem, ut non solum in vita quis uti possit opinione probabilis, & omittere probabiliorum, sed etiam in articulo mortis, quia nullibi adest peccatum. Et tandem idem etiam, me citato, tenet Palqualigus.

8. Ex supradictis oritur resolutio alterius celebri questionis, videlicet, an in articulo mortis possit quis cum Sacramento Penitentiae supplere preceptum contritionis? & negativè respondent Suarez, Valentia, & alij quo citavi in *part. 3. tract. 4. re. 3. Ref. 91.* & in *Ref. 2.* bet habere, tenger tutiorem viam in eo articulo eligere: aut tutior via est, præter sacramentum confessionis, adhibere medium contritionis, quia opinio, quæ affirmat solam attritionem coniunctam cum Sacramento sufficere ad iustificacionem, non est certa. Igitur poterit esse falsa. Data ergo, quod sit falsa, sic accedens ad Sacramentum non iustificabitur: quoniam ut iustificemur, non pendet ex opinione nostra probabilis, sed ex ipsa institutione Sacramenti: ergo in tali casu propria charitas obligat, ne nos æternæ damnationis periculo exponamus. *Secundo*, esto opinio illa certa sit, adhuc possumus esse dubij, ne quid ex parte nostra, vel ministri omisum sit, quod ad validitatem Sacramenti sit necessarium. Ergo, &c.

9. Verum his non obstantibus *vbi supra*, cum multis Doctoribus affirmatiuæ sententiæ adhaesi, quos, me etiam citato, adducit, & sequitur Cardinalis Lugo *de sacram. Penitent. disp. 7. sect. 13. n. 262.* quibus addo Amicum *tom 8. disp. 9. sect. 4. numer. 67.* & Escobar in *Theolog. moral. tract. 7. exam. 4. cap. 7. num. 35.* Probatur, ait Lugo, quia si adesset eiusmodi obligatio, obligaretur etiam Confessarius instruere, & admonere penitentem de eiusmodi obligatione, atque aded qui excipit confessionem ægroti constituti in mortis periculo, non posset eum absoluerè, nisi conaretur habere contritionem, alioquin penitens non est sufficienter dispositus, cum non habeat animum seruandi preceptum, quod obligat ipsum sub mortali; imò non solum confessarius, sed quilibet alius tenetur ex charitate admonere, & instruere ægrotum de illo debito. Et ided testatur Lugo novisse doctum aliquem, qui illa obligatione perterritus ægrotos omnes periculosè fugiebat: quod licet imprudenter ille faceret, occasionem tamen ab ea sententia satis apparentem habuerat ita faciendi. Multas alias rationes adducit Lugo *vbi supra*; sed mihi admodum placent fundamenta Patris Amici, quia in lege Evangelica preceptum contritionis commutatum est in preceptum confessionis: ergo in omnibus casibus, in quibus antea obligabat contritio, nunc suppleri potest per sacramentum Confessionis. Consequenter constat. Antecedens probatur: tum quia alioqui Christus per preceptum confessionis non allevasset, sed aggravasset onus. Nam præter preceptum contritionis, addidisset preceptum confessionis: tum quia hinc sequeretur, sacramentum confessionis remittere peccata in voto contritionis, suo tempore exercendæ. Quod sal-

sum est: nam potius contritio peccata remittit in voto confessionis, ut constat ex Tridentino *sess. 14. cap. 4.* & enim sacramentalis absolutio vltima sententia Secretoria, absolvens reum ab omni vinculo peccatorum, quo ligatus tenebatur, iuxta illud Ioann. 20. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.*

10. Tum quia, si iustificatus per sacramentum Confessionis tenetur ulterius conteri, vel tenetur precepto Charitatis erga se, vel erga Deum; vel ex virtute ipsa penitentiae, qua Deo debet pro illata iniuria satisfacere. Non ex primo, cum sit iam iustificatus, & certus moraliter de sua iustificacione. Non ex secundo: quia licet hoc obliget in fine vitæ, non tamen obligat ad detestanda peccata iam concessa, & remissa. Non ex tertio: quoniam Deus est magis contentus satisfacione, quam ei exhibemus in Sacramento Penitentiae. Nam hæc operatur in virtute meritum Christi, quæ medio hoc Sacramento, teste Tridentino *sess. 6. cap. 7.* nobis communicantur.

11. Nec obstat dicere id quod *suprà* adduximus, nempe quod negari non potest quod sit probabilis sententia contraria, quæ docet obligationem esse eliciendi contritionem propter illud periculum; non potest ergo homo in re tanti momenti conformare se prædicè cum nostra sententia, licet sit probabilior: quid esto in aliis materiis possumus sequi sententias probabiles, & habere iudicium practicum iuxta illas ad licitè operandum: id tamen locum non habet quando id edderet in detrimentum salutis propriæ, vel aliorum: & ided non possumus adhibere Baptisum cum materia, aut forma probabiliori, relicta magis secura, & certa, quia exponeremus periculo salutem æternam, si fortè illa sententia esset falsa. Cum ergo probabilis sit sententia, quam modò impugnamus, & illa sit magis secura, non possumus prædicè amplecti nostram, licet, speculatiuè loquendo, sit probabilior.

12. Respondeo concedendo negativam sententiæ esse probabilem, sed eius probabilitas non impedit iudicium practicum, quo aliquis possit in operando amplecti nostram sententiam. Regula enim illa, quod in operando liceat sequi sententiam probabilem, vera est in vniuersum, si sermo sit de vltimo iudicio circa licitè, vel illicitè hic, & nunc. Nec obstat illa alia regula quæ dicit, circa materia, & formam sacramenti Baptismi, & Ordinis saltem Sacerdotij non licere sequi sententiam probabilem: nam ibi non est sermo de probabilitate circa licitum, sed circa valorem, v. g. materia, vel formam. Igitur in questione practica hic & nunc, licitum temper esse amplecti sententiam probabilem. Similiter ergo in casu nostro, licet agatur de salute æterna, ad quam debemus adhibere remedia certa, & non probabilia solum: circa hoc tamen questio non fit, an attritio cum Sacramento sit remedium, vel non; sed an sit obligatio adhibendi aliud remedium contritionis propter incertitudinem illius, & sit sententia probabilis multorum dicentium, non dari talem obligationem; non obstante sententia negante iustificacionem per attritionem cum Sacramento, non est, cur non possit aliquis conformare se in operando cum hac sententia, & negare in se eiusmodi obligationem. Vnde patet responsio ad fundamentum Suarez, & aliorum: nego enim hominem etiam in articulo mortis, teneri tutiorem viam sub precepto eligere, sed sufficere, ut eligat eam & moraliter certam, quæ omne practicum dubij tollat oppositæ partis: præsertim quando neque pars tutior tollit metaphysicè

Quæ nunc est in tom. 1. Ref. 91. & in aliis eorum annotationum.

physicè omne dubium, sed solum à tuta differt secundum magis, & minus intra eundem gradum moralis certitudinis. Nam si quis conetur ad habendum contritionem, nunquam erit metaphysicè certus de illa.

13. Sed adhuc remanet difficultas, an sit obligatio habendi contritionem in articulo mortis, orta ex alio capite scilicet, ex præcepto diligendi Deum, quod quidem dicunt communiter Theologi obligare ad actum mortis Dei saltem in fine vitæ: de quo videri potest Thomas Sanchez *lib. 2. in Decalogum*, cap. 35, num. 9. & Coniug. *disp. 24. de conjug. obsequio*, dub. 3, num. 51. quam tamen obligationem negat Azorius *tom. 1. lib. 9. cap. 4. quest. 1.* Sed quidquid de hoc sit, quod spectat ad tractatū de charitate, in primis illa non esset obligatio habendi contritionem, sed dilectionem Dei; deinde ratione illius obligationis non teneretur Confessor, aut quilibet alius ex debito charitatis admittere moribundum, tum quia prudenter potest credere, quod in vita sæpè habuit actum amoris Dei, & satisfecerit præcepto diligendi Deum; obligatio autem habendi illum actum etiā in articulo mortis, non est ita certa, vt graues Doctores eam non negent, vt vidimus, non debet ergo Confessor laqueos iniicere pœnitenti in re incerta, tum præsertim quia regulariter timere prudenter potest, ne ea occasione exponat infirmum periculo peccandi mortaliter; si enim infirmus propter suam imperfectionem non mouetur ex se, & ex imminente iam morte, ad diligendum Deum, quem offendit, sed solum ad odium peccati propter penas inferni, vel aliud simile motiuum; timere potest, ne proposita obligatione diligendi Deum, incipiat iam imputari ad culpam omissionis dilectionis, quæ prius propter ignorantiam, vel inaduerentiam non imputabatur. Expedi ei itaque & oportebit exigere, & excitare pœnitentem ad dolorem de peccatis propter Deum, & ad perfectam contritionem, ac dilectionem Dei super omnia, postis motiuis opportunis; non tamen expediat regulariter proponere obligationem, & laqueos iniicere, in materia præsertim ad incerta, vt visum est. Et hæc omnia docet Eminentissimus Lugo, & Amicus locis citatis.

RESOL. CXLIII.

An Pontifex in articulo mortis tribuat facultatem absoluenti Sacerdotibus schismaticis, & hæreticis. Et quibus de excommunicatis, & suspensis, an sit necessarium, vt supradicti sint à peccato mortali contritione, aut aliter iustificati in supradictis casibus.

Et an Summus Pontifex in articulo mortis suppleat iurisdictionem in laico saltem privata Tonsura initiato, vt possit absoluerè moribundum à censuris, qui non potuit confiteri? Ex part. 8. tit. 1. Resol. 2.

art. 6. non longe à fine, & 22. art. 1. assententium hanc facultatem non fuisse concessam hæreticis & schismaticis, bene tamen vniuersaliter concedunt concessam esse excommunicatis, & quomodocunque suspensis, imò etiam schismaticis, inquit Nauarrus, imò hæretici non sunt Rationem huius nullam reddit Nauarrus; Sotus verò tam reddit de hæreticis, quia carent fide, & consequenter fundamento necessario iurisdictionis, quæ necessaria est ad legitimam absolutionem. Ledesma non reddit hanc rationem, sed quod Ecclesia negauerit illis, scilicet hæreticis, iurisdictionem, non verò excommunicatis; hoc tamen non video quâ ratione prohiberi verò credunt committi posse iurisdictionem, & de facto committam esse. Sotus refert Syluestrum pro sua sententia, sed reuera oppositam sequitur.

2. *Secunda opinio* est assententium nullum Sacerdotem excommunicatum, aut suspensum etiam Catholicum, quanto magis hæreticum, esse proprium Sacerdotem, hoc est, habere facultatem in articulo necessitatis, & potest Concilium Constantiense docent auctores huius sententiæ, hoc tantum esse intelligendum de nominatim excommunicato, aut manifesto Clerici percussor, iuxta decretum illud vulgatissimum, *Ad euitanda*, quia non denunciatus si absoluat, tunc factum, extra articulum etiam necessitatis, vt omnes fatentur. Huius sententiæ est Medina C. de Confessione. *quest. Cui fieri debeat confessio, & quest. de alieno sine licentia proprii de facto absoluenti, in responsione ad 3. Marfil. in 4. q. 12. art. 1. 4. part. concl. 2. & Couarruias in cap. Alma mater. 1. part. relectio. §. 6. n. 8.* quamvis non satis se explicet, in hanc tamen magis inclinante hæretico verò, qui cum sit excommunicatus à iure, non tamen est nominatim denunciatus, an possit tunc absoluerè, non disputat Medina: nec Couarruias in eo, aut in alio aliam videtur sequi rationem, quàm excommunicatio nis, nullam verò mentionem faciunt rationis Soti. De excommunicato ergo nominatim, id docent hac ratione, quia excommunicatio ipso facto tollit iurisdictionem, quæ etiam in articulo mortis necessaria est, cum sit ibi vera sententia, & iudicium.

3. *Tertia opinio*, cui prorsus adherendum est, asserit, omnem Sacerdotem alias quocumque modo impeditum etiam hæreticum, & excommunicatum, & suspensum, eo tempore esse legitimum iudicem. Ita docet Præpositus in 3. part. *quest. 7. de ministr. sacram. Pœnitent. dub. 5. num. 40.* Hurtadus de Pœnitent. *disp. 18. sect. 2. §. 1. num. 18.* & alij penes ipsos.

4. *Præbatur hæc opinio*; quoniam etiam si dicamus, vt diximus, iure humano competere etiam in articulo mortis quemlibet posse absoluerè, quod tamen hæreticis sit negata hæc facultas, & sublata materia dupliciter contingere potest. *Primo*, quia ipsi in se incapaces efficiuntur ipsa infidelitate, aut quia Ecclesia de facto negauit illis materiam, non verò excommunicatis: primum nullo modo dici potest, quia sicut infidelitate non deletur quoad vtramque potestatem ex parte effectiui principij, scilicet quoad consecrandum, & absoluentum, sed ita constituti manent à Christo indices ad absoluentum, per illa verba: *Accipe Spiritum sanctum, &c.* sicut per illa: *Accipe potestatem Missas celebrandi*; Sacerdotes ad consecrandum; ergo idonei manent, vt eis subdi possit autoritate Ecclesiæ materia iurisdictionis in quam possint operari; ergo saluum docuit Sotus fidem esse fundamentum iurisdictionis, cum non sit fundamentum

Sup. hæc in Resolutionibus not. præterita.

LIBRARIÆ
OMNIA
S. D. ILLIV
E. III

1. *Prima opinio* est Soti in 4. *distin. 18. q. 4. art. 4.* & Nauarri in *summa*, cap. 26. n. 26. & cap. 27. num. 27. & Ledesma 2. 4. *quest. 21.*